

Zaburzenia rozwoju psychoruchowego dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym oraz propozycje ćwiczeń Agnieszka Pieluszyńska

Opóźnienia rozwoju oraz zaburzenia percepcji wzrokowej

Percepcja wzrokowa jest zdolnością do rozpoznawania i rozróżniania bodźców wzrokowych a także do ich interpretowania przez odniesienie do poprzednich doświadczeń. Percepcja wzrokowa nie jest wyłącznie zdolnością do dokładnego spostrzegania. Interpretacja bodźców wzrokowych dokonuje się nie na siatkówce, lecz w mózgu. Wrażenie wzrokowe powstaje na siatkówce, ale rozpoznanie tego, co się spostrzega, dokonuje się w mózgu. Percepcja wzrokowa uczestniczy prawie we wszystkich działaniach człowieka. Odpowiedni poziom rozwoju percepcji wzrokowej umożliwia dziecku naukę czytania, pisanie, wykonywanie zadań arytmetycznych oraz rozwinięcie innych umiejętności wymaganych od niego w trakcie nauki szkolnej.

Ćwiczenia ogólne rozwijające percepcję wzrokową (na materiale nieliterowym)

- ✗ Dobieranie koloru wg instrukcji
- ✗ Dobieranie w pary obrazków takich samych lub różniących się jedną cechą (np. jeden jest dłuższy)
- ✗ Dobieranie przedmiotów wg instrukcji (np. ubrań na zimę)
- ✗ Dobieranie par figur, liter, cyfr
- ✗ Dobieranie par jednakowych obrazków (gry memory, domino, loteryjki, Piotruś)
- ✗ Dorysowywanie brakującego elementu
- ✗ Labirynty
- ✗ Dobieranie obrazków „Do czego to pasuje?”
- ✗ Dobieranie obrazków przedstawiających wypowiedziane słowo
- ✗ Dopasowywanie obrazków o jednakowych kształtach, kolorach, fakturach
- ✗ Identyfikowanie jednakowych figur
- ✗ Identyfikowanie jednakowych znaków
- ✗ Układanie szeregów w kolejności
- ✗ Układanie wg wzoru
- ✗ Układanie kompozycji geometrycznych
- ✗ Rozpoznawanie szczegółów na ilustracji (ćwiczenia typu znajdź różnice)
- ✗ Szukanie ukrytych przedmiotów na obrazku (wyodrębnianie elementów z tła – ćw. Frostig)
- ✗ Budowanie z klocków wg wzoru
- ✗ Mozaiki
- ✗ Układanie figur z różnych materiałów
- ✗ Zabawy typu „czego brakuje”, „co się zmieniło”
- ✗ Kolorowanie obrazka wg instrukcji, lub wg zapamiętanej barwy
- ✗ Zapamiętywanie szczegółów obrazków
- ✗ Ustalanie wzajemnego położenia przedmiotów względem siebie
- ✗ Puzzle, układanki
- ✗ Układanie postaci ludzi, zwierząt itp. z części

Symptomy zaburzeń ujawniające się w rysowaniu:

- ✗ Ujawnienie niechęci do rysowania
- ✗ Problemy z rysowaniem i odwzorowywaniem kształtów podstawowych
- ✗ Problemy z rozplanowaniem poszczególnych elementów (stosunki przestrzenne)
- ✗ Rysunki uproszczone (zawierają małą liczbę szczegółów)
- ✗ Niska wartość estetyczna

Ćwiczenia usprawniające:

- ✗ Rozluźnianie palców, nadgarstków i dłoni poprzez naśladowanie pisania na maszynie, grania na pianinie, potrząsanie, stukanie o podłogę lub stół
- ✗ Zabawy paluszkowe
- ✗ Klaskanie
- ✗ Zabawy z piłką sensoryczną (język)
- ✗ Ćwiczenia manipulacyjne usprawniające ruch pęsetkowy (np. chwytanie drobnych przedmiotów, mozaiki pinezkowe itp.)

Ćwiczenia manualne:

- ✗ Bazgranie kredką po papierze
- ✗ Rysowanie form kolistych, falistych, dużych konturów obrazków
- ✗ Konstruowanie równych budowli z różnych klocków
- ✗ Modelowanie i lepienie: z plasteliny, modeliny, gliny, ciastoliny, masy solnej, masy papierowej, ciasta
- ✗ Darcie gazet, papieru (oburącz)
- ✗ Cięcie różnego rodzaju papieru, gazet (np. wycinanie obrazków z gazet, cięcie dowolnych kształtów)
- ✗ Wycinanie kształtów po liniach prostych, nieregularnych, okrągłych
- ✗ Malowanie i rysowanie na dużych płaszczyznach
- ✗ Malowanie obiema rękami, palcami
- ✗ Malowanie grubym pędzlem, wałeczkiem, gąbką
- ✗ Malowanie w pozycji stojącej, potem na podłodze, na końcu przy stole
- ✗ Elementy MDS (kreślenie dużych znaków, pisanie w powietrzu, na podłodze, na tacy z kaszą, wodzenie palcem po różnych fakturach, rysowanie kredą po asfalcie, tablicy po tablicy)
- ✗ Rysowanie po śladzie
- ✗ Rysowanie z użyciem szablonu
- ✗ Uzupełnianie elementów na rysunku (np. oczy, nos, komin na dachu itp.)

Pisanie:

- ✗ Niska sprawność grafomotoryczna
- ✗ Mylenie linijek
- ✗ Zmiana kierunku zapisu wyrazów
- ✗ Pismo mało czytelne, niestaranne, niemieszczące się w liniaturze
- ✗ Mylenie liter podobnych różniących się elementami graficznymi (a-o, m-n, u-w, l-t, e-c, h-k, a-ą, a-d, e-ę, c-ć)
- ✗ Mylenie liter różniących położeniem w przestrzeni – rotacje (p-g, p-b-d, n-u, u-w, g-b)
- ✗ Mylenie wyrazów o podobnym układzie graficznym (sok-sak, rok, rak, los-las)
- ✗ Opuszczanie części liter, końcówek wyrazów - eliteracje
- ✗ Opuszczanie znaków interpunkcyjnych

- ✗ Opuszczanie znaków diakrytycznych (ogonków przy ą, ę, kropek przy i, j i kresek przy ś, ć, ź, ń, dź)
- ✗ Wolne tempo pisania
- ✗ Brak zachowania odstępów między wyrazami (często pisanie ciągiem)
- ✗ Liczne błędy przy przepisywaniu
- ✗ Błędy typowo ortograficzne

Ćwiczenia usprawniające:

- ✗ Rozluźnianie palców, nadgarstków i dłoni poprzez naśladowanie pisania na maszynie, grania na pianinie, potrząsanie, stukanie o podłogę lub stół
- ✗ Zabawy paluszkowe
- ✗ Klaskanie
- ✗ Zabawy z piłką sensoryczną (język)
- ✗ Ćwiczenia manipulacyjne usprawniające ruch pęsetkowy (np. chwytanie drobnych przedmiotów, mozaiki pinezkowe itp.)
- ✗ Wyrabianie napięcia mięśniowego poprzez wylepianie z plasteliny na kartce, wydzieranki, robienie kulek z bibuły
- ✗ Nawlekanie koralików
- ✗ Haftowanie (na podkładzie z dziurkami)
- ✗ Ćwiczenia zwiększające skupianie uwagi
- ✗ Ćwiczenia metodą Dennisona
- ✗ Ćwiczenia artykulacyjne (np. naśladowanie odgłosów, dobieranie rymów)

Ćwiczenia graficzne:

- ✗ Pisanie po śladzie za pomocą różnych technik („ofertówka”, kalka, papier)
- ✗ Ćwiczenia metodą Tymichowej
- ✗ Elementy Frostig
- ✗ Kreślenie form: linii prostych, kolistych, znaków literopodobnych
- ✗ Malowanie palcem
- ✗ Zamalowywanie większych płaszczyzn
- ✗ Łączenie punktów
- ✗ Pisanie ołówkiem maksymalnie długo, potem piórem
- ✗ Kalkowanie
- ✗ Pisanie w powiększonej liniaturze
- ✗ Pisanie w zeszytach z „czerwoną” liniaturą
- ✗ Zaznaczanie w zeszytach kresek na liniaturze
- ✗ Bazgranie lub kreślenie znaków zgodnie z kierunkiem pisania
- ✗ Kreskowanie konturów liniami w różnych kierunkach
- ✗ Wyszukiwanie „trudnych” liter w gazetach, różnych tekstach
- ✗ „Ortografitti”
- ✗ „Zwierzaczki i szlaczki, „Owoce i szlaczki” – ćwiczenia grafomotoryczne

Czytanie:

- ✗ Gubienie linijek w tekście
- ✗ Opuszczanie liter w wyrazach
- ✗ Czytanie z pamięci lub zgadywanie
- ✗ Zgadywanie końcówek wyrazów
- ✗ Wolne tempo czytania
- ✗ Literowanie
- ✗ Mylenie liter podobnych h-k, p-g

- ✗ Mylenie liter różniących położeniem w przestrzeni – rotacje (p-g, p-b-d, n-u, u-w, g-b)
- ✗ Mylenie wyrazów o podobnym układzie graficznym (sok-sak, rok, rak, los-las, długi-drugi)
- ✗ Odpoznavanie napisów po obrazkach
- ✗ Przestawianie liter lub sylab w wyrazach
- ✗ Męczliwość w trakcie czytania
- ✗ Gubienie się w tekście
- ✗ Brak rozumienia czytanego tekstu
- ✗ Brak umiejętności rozumienia tekstu czytanego cicho
- ✗ Unikanie czytania

Doskonalenie umiejętności czytania:

- ✗ Stosowanie linijki, patyczka, lub okienka do czytania
- ✗ Dzielenie wyrazów na sylaby z jednoczesnym wystukiwaniem rytmu
- ✗ Liczenie i porównywanie liczby sylab w wyrazach
- ✗ Rozpoznawanie w wyrazie określonej sylaby i ustalenie miejsca jej położenia
- ✗ Liczenie liczby wyrazów w zdaniu
- ✗ Dobieranie par obrazków, które mają taką samą głoskę, które zaczynają się lub kończą taką samą głoską
- ✗ Rozpoznawanie obrazka na podstawie pierwszej głoski, w środku lub na końcu
- ✗ Swobodne układanie wyrazów z sylab
- ✗ Tworzenie wyrazów rozpoczynających się od danej sylaby
- ✗ Układanie liter z różnych materiałów (np. przyrodniczych) , wylepianie liter
- ✗ Mandale literkowe
- ✗ Wyszukiwanie liter lub sylab mylonych przez dziecko
- ✗ Korzystanie z tekstów pisanych sylabowo (różne kolory sylab)
- ✗ Loteryjki sylabowe
- ✗ Suwaki
- ✗ Czytanie pojedynczych sylab
- ✗ Czytanie pojedynczych wyrazów
- ✗ Czytanie pojedynczych zdań
- ✗ Dobieranie do obrazków wyrazów lub zdań
- ✗ Ciche czytanie zdań, potem krótkich tekstów i odpowiadanie na pytania z nimi związane
- ✗ Dobieranie liter drukowanych do pisanych
- ✗ Dobieranie liter małych do dużych
- ✗ Dobieranie takich samych liter, wyrazów, zdań
- ✗ Dopisywanie brakujących elementów w wyrazach lub zdaniach
- ✗ Rozwiązywanie rebusów, krzyżówek, zagadek
- ✗ Segregowanie (klasyfikowanie) liter, wyrazów
- ✗ Dobieranie wyrazów wg różnych kategorii np. liczby liter, sylab
- ✗ Składanie liter lub wyrazów z pociętych kawałków
- ✗ Układanie zdań z rozsypanki wyrazowej
- ✗ Układanie domina literowego
- ✗ Wykreślanki
- ✗ Odgadywanie wyrazów z płątanki wyrazowej

Zaburzenia procesu lateralizacji

Lateralizację można określić jako „stronność” lub przewagę jednej strony ciała nad drugą. Przewaga jednej ręki nad drugą, przy jednoczesnej ich koordynacji ruchowej, pozwala na osiągnięcie wysokiego stopnia sprawności. Za typowy uważa się taki rodzaj przewagi, kiedy ręka prawa dominuje nad lewą.

Zaburzenia lateralizacji negatywnie wpływają na:

- ✗ Czytanie – odwracanie liter (zmiana kolejności liter, sylab w wyrazie), opuszczanie całych linijek w tekście, mylenie liter podobnych (p-d-b, u-m-n, m-w, g-p), wolne tempo czytania, zmienianie sensu czytanego tekstu
- ✗ Pisanie – odwracanie liter – odbicie lustrzane w pionie i w poziomie, odwracanie liter, sylab, wyrazów, opuszczanie końcówek, zmiana kierunku pisma, stosowanie błędnych połączeń między wyrazami, problemy z rozplanowaniem tekstu a stronie, zniekształcenie pisma
- ✗ Koordynację wzrokowo-ruchową – trudności z określaniem kierunków, niesprawność, nieprecyzyjność ruchów, osłabienie tempa pisania, szybka męczliwość ręki, zmiany kierunku przy rysowaniu, trudności w orientacji na mapie, trudności w opanowaniu schematu ciała

Ćwiczenia:

- ✗ Odpowiednie warunki techniczne – dziecko siedzi po lewej stronie ławki, ma odpowiednie przybory szkolne, ma oznakowane odpowiednio zeszyty, zeszyt jest odpowiednio ułożony (ukośnie, tak aby lewy górny róg był maksymalnie wysunięty ku górze)
- ✗ Ćwiczenia usprawniające precyzję, szybkość i płynność ruchu – wg MDS ćwiczenia ruchowe i ruchowo-słuchowe; rysowanie oburącz (wg Dennisona, wg Kruszyńskiej i Łukaszczyk); kreślenie w powietrzu, na tackach z kaszą, na kartce linii poziomych, pionowych, ukośnych, łamanych i krzywych; ugniatanie plasteliny, masy solnej, bibuły
- ✗ Ćwiczenia zwierzające do ustalenia ręki dominującej – prawidłowy chwyt przyboru do pisania, ćwiczenia wg Tymichowej
- ✗ Malowanie palcami, dłońmi
- ✗ Manualne typu: nawlekanie koralików, lepienie, wydzieranki, kalkowanie, rysowanie po śladzie, puzzle, klocki
- ✗ Ćwiczenia grafomotoryczne typu: zamalowywanie; kreskowanie; kalkowanie rysunków i szlaczek; łączenie punktów, kropek, cyfr
- ✗ Ćwiczenia kształtujące świadomość własnego ciała – wg Sherborne, Labana, MDS
- ✗ Samodzielność podczas samoobsługi
- ✗ Ćwiczenia w wykonywaniu poleceń związanych ze stosowaniem pojęć nad, pod, obok itp.
- ✗ Ćwiczenia równoważne
- ✗ Ćwiczenia związane z zaburzeniami percepcji wzrokowej

Opóźnienia i zakłócenia rozwoju percepcji kinestetyczno-ruchowej

Analizator kinestetyczno-ruchowy to zarówno motoryka duża, tj. zaburzenia koordynacji dużych grup mięśniowych, jak również zaburzenia motoryki małej, tj. rozwoju manualnego. Tak więc zaburzony rozwój funkcji analizatora kinestetyczno-ruchowego w znacznym stopniu wpływa na obniżenie sprawności manualnej. Każdy z analizatorów musi dobrze funkcjonować samodzielnie, jak również dobrze współpracować z innymi.

W pisaniu:

- ✗ Duża męczliwość ręki
- ✗ Niski poziom graficzny pisma (zniekształcone, niestaranne, nieczytelne pismo)
- ✗ Mała precyzja ruchów dłoni i palców
- ✗ Litery drżące, za małe, za duże, nierówne,
- ✗ Pismo wykraczające poza liniaturę
- ✗ Nierówny nacisk narzędzia pisarskiego
- ✗ Trudności w ułożeniu aktów ruchowych w jedną harmonijną całość
- ✗ Trudności w łączeniu liter, zachowaniu równomiernych odstępów
- ✗ Występowanie synkinezji – współwystępowanie dodatkowych ruchów w trakcie pisania

W rysowaniu:

- ✗ Stosowanie linii prostych, falistych jest niewiele, lub nie ma ich wcale
- ✗ Synkinezja
- ✗ Zmiana kierunku w rysunkach
- ✗ Rysunki uproszczone, zgeometryzowane, kanciaste
- ✗ Problemy z rysowaniem rombu, kwadratu, krzyżyka, okręgu, laseczki
- ✗ Zły nacisk przyboru do rysowania lub malowania

W ruchu:

- ✗ Trudności w rozumieniu instrukcji ćwiczeń
- ✗ Mała precyzja ruchów utrudniająca wykonanie niektórych ćwiczeń
- ✗ Zła koordynacja utrudniająca rzucanie, chwytanie, kozłowanie piłki
- ✗ Trudności z opanowaniem umiejętności jazdy na rowerze
- ✗ Brak orientacji w schemacie własnego ciała (zwroty w tył, w prawo)
- ✗ Częste eliminowanie przez grupę w zabawie
- ✗ Problemy z utrzymaniem równowagi
- ✗ Trudności w opanowaniu układu tanecznego
- ✗ Roztargnienie
- ✗ Mały refleks
- ✗ Big wolny, nieharmonijny
- ✗ Niezgrabność, niezdarność w skakaniu itp.
- ✗ Niechęć do zabaw ruchowych

Ćwiczenia:

Poruszanie się:

- ✗ Bieg: swobodny; po wyznaczonej ścieżce; po obwodzie koła; slalomem; na wprost do wyznaczonego celu; wężykiem, slalomem z pokonywaniem przeszkód
- ✗ Chód: w postawie wyprostowanej; po wyznaczonym torze; wzdłuż ławeczki ze zmianą kierunku ruchu na określony sygnał; energiczny, ciężki, lekki, łagodny, koci; z omijaniem przeszkód; do przodu, na boki, do tyłu

- ✗ Po wąskim, krętym torze
- ✗ Przechodzenie przez tunel (schylanie, skłanianie)
- ✗ Po skakance, pniu drzewa, krawężniku

Czworakowanie:

- ✗ Naśladować chód zwierząt
- ✗ Pod przeszkodą
- ✗ Tyłem, ze zmianą kierunku
- ✗ Slalomem z omijaniem przeszkód
- ✗ Naśladowanie kotka, jego ruchów
- ✗ Skoki żabki, zajączka

Pokonywanie:

- ✗ Torów przeszkód ustawionych z różnych przeszkód, sprzętów lub przyborów
- ✗ Różnorodnych przeszkód naturalnych lub sztucznych (murek, pień drzewa)
- ✗ Trudniejszych torów przeszkód wymagających koordynacji ruchów (bieg wężykiem, przenoszenie woreczka, przejście przez otwór)
- ✗ Dowolnie ustawionej przeszkody, na przykład przejście pod krzesłem

Rzucanie, chwytanie:

- ✗ Rzucanie i łapanie piłki
- ✗ Podrzucanie piłki, woreczka, zabawki
- ✗ Podrzucanie palcami stóp lekkich przedmiotów
- ✗ Chwytanie palcami stóp lekkich przyborów lub innych przedmiotów

Ćwiczenia kończyn górnych:

- ✗ Krążenia ramion
- ✗ Wymachy do tyłu jednej i drugiej ręki
- ✗ Opadanie ramion z klaskaniem, uderzaniem o podłogę, uda, kolana,
- ✗ Dotykanie różnych części ciała
- ✗ Krążenia dłońmi
- ✗ Wystukiwanie rytmów (dłońmi, piąstkami, bokami rąk)

Inne ćwiczenia:

- ✗ Ćwiczenia równoważne (stanie na jednej nodze, schodzenie i wchodzenie po schodach)
- ✗ Kinezylogia Dennisona
- ✗ Doskonalenie ogólnej motoryki, poczucia rytmu, likwidacja niezdolności ruchowej
- ✗ Swobodne kopanie piłki
- ✗ Naprzemienne ruchy nóg w górę, w dół, w lewo, w prawo w pozycji leżącej
- ✗ Krążenie głowy w różnych pozycjach
- ✗ Pajacyki (2 wersje)
- ✗ Samodzielne wykonywanie czynności samoobsługowych
- ✗ Turlanie
- ✗ Podskoki (skakanka, swobodne, na jednej nodze)
- ✗ Skłony
- ✗ Skręty tułowia
- ✗ Ćwiczenia metodą ruchu rozwijającego W. Sherborne
- ✗ Ćwiczenia relaksacyjne

Zaburzenia orientacji przestrzennej

Zaburzenia orientacji przestrzennej to trudności w rozróżnianiu prawej i lewej strony ciała, poruszania się w przestrzeni, określania stron i kierunków.

Czytanie:

- ✗ Opuszczanie liter lub sylab
- ✗ Mylenie liter
- ✗ Przystawianie liter oraz całych części wyrazowych wskutek mylenia kierunków
- ✗ Opuszczanie wersetów przy czytaniu lub zmiana ich kolejności
- ✗ Gubienie się w tekście
- ✗ Trudności w rozumieniu treści zawierającej pojęcia z zakresu stosunków przestrzenno-czasowych oraz struktur gramatyczno-logicznych

Pisanie:

- ✗ Mylenie znaków graficznych różniących się położeniem n-u, b-p, g-d, E-3)
- ✗ Mylenie kierunku zapisu
- ✗ Problemy z mieszczaniem się w linijkach, mylenie linijek
- ✗ Niewłaściwe rozmieszczenie zapisu na stronach
- ✗ Problemy z wykonywaniem prac w tabelach, zapisów w słupkach
- ✗ Problemy z rozmieszczeniem liter i zapisów
- ✗ Pismo lustrzane
- ✗ „Czeskie błędy” – 13-31 od-do

Rysowanie:

- ✗ Problemy z rozplanowaniem obrazka, rysunki chaotyczne, źle rozmieszczone na stronie
- ✗ Zakłócenia stosunków przestrzennych na rysunkach
- ✗ Zakłócenia proporcji elementów rysunku
- ✗ Kłopoty z geometrią, techniką

Wypowiadanie się:

- ✗ Trudności w rozumieniu sytuacji przedstawionej na obrazku
- ✗ Trudności z wypowiadaniem się na temat umiejscowienia przedmiotu
- ✗ Nieumiejętność określania wzajemnego położenia przedmiotów
- ✗ Trudności w opanowaniu pojęć w zakresie stosunków przestrzennych i operowaniu nimi

Ćwiczenia:

- ✗ Wskazywanie i dotykanie własnych części ciała
- ✗ Obrysowywanie (na papierze) części ciała w połączeniu z ich nazywaniem
- ✗ Zwracanie się do dziecka w ciągu dnia z częstym stosowaniem określeń „lewo”, „prawo”:
podaj mi prawą rękę, lewą nogę, zawiąż kokardkę na lewej sznurówce, itp.
- ✗ Zadania wymagających orientacji w kierunkach występujących w otaczającej dziecko przestrzeni, np.: skręcamy w bok, jedziemy do przodu, podaj zabawkę, która leży na półce, połóż łyżeczkę obok filiżanki, pokaż piłkę, która leży pod stołem
- ✗ Zabawy – „Głowa ramiona...”, „Niedźwiadek”, „Boggie-woogie”, „Ciepło, zimno”
- ✗ Wypowiadanie się na temat innej osoby lub rzeczy
- ✗ Układanie puzzli, układanek
- ✗ Ćwiczenia graficzne - zaznaczanie na kwadracie: lewego górnego rogu, prawego dolnego

- ✗ Wykreślanie „pod dyktando” elementów uzupełniających rysunek z uwzględnieniem pojęć opisujących lokalizację w przestrzeni
- ✗ Dyktanda graficzne
- ✗ Labirynty
- ✗ Utrwalanie poprawnego wyglądu liter (np. z wykorzystaniem MDS)
- ✗ Zamalowywanie w tekstach „trudnych” liter

Opóźnienia oraz zakłócenia percepcji słuchowej

Percepcja słuchowa to zdolność do odbioru dźwięków - ich rozpoznawania, różnicowania oraz interpretowania przez odniesienie do poprzednich doświadczeń.

W czytaniu:

- ✗ Brak słuchu fonematycznego
- ✗ Czytanie poprzez literowanie, często bez syntezy fonemowej
- ✗ Czytanie nierytmiczne, niepoprawne
- ✗ Zaburzona intonacja i akcent zdaniowy
- ✗ Zmiany liter
- ✗ Przekręcanie wyrazów, odczytywanie części, zgadywanie pozostałych
- ✗ Zamienianie, opuszczanie głosek lub sylab
- ✗ Opuszczanie wierszy
- ✗ Mylenie wyrazów podobnych artykulacyjnie (pułka-bułka)
- ✗ Zgadywanie wyrazów
- ✗ Wolne tempo czytanie
- ✗ Przejawianie niechęci do czytania
- ✗ Brak rozumienia czytanego tekstu
- ✗ Mylenie znaczenia wyrazów o podobnej budowie graficznej

W pisaniu:

- ✗ Problemy z pisaniem ze słuchu wynikające z nieprawidłowej analizy słuchowej dyktowanych wyrazów
- ✗ Opuszczanie liter i sylab
- ✗ Gubienie liter przy zbiegu spółgłosek
- ✗ Opuszczanie końcówek wyrazów
- ✗ Łączenie przyimków z rzeczownikami, np. „wdomu” zamiast „w domu”
- ✗ Szczególne trudności w pisowni głosek specyficznych dla języka polskiego: syczących, szumiących i ciszących, a więc „s:sz:ś”, „c:cz:ć”, „z:ż:ź”, dźwięcznych i bezdźwięcznych, a więc „d:t”, „b:p”, „g:k”, „w:f”, głosek tracących dźwięczność w śródgłosie i wygłosie np. w wyrazach „chleb”, „torebka”, zmiękczeniach
- ✗ Trudności w różnicowaniu głosek „i-j” oraz mylenie samogłosek nosowych „ą”, „ę” z zestawem głosek „-on”, „-om”, „-en”, „-em”
- ✗ Trudności z wyodrębnianiem wyrazów ze zdań
- ✗ Problemy z pisaniem wyrazów z dwuznakami
- ✗ Wolne tempo pisania
- ✗ Zniekształcenia pisma uniemożliwiające odczytanie tekstu

Inne trudności:

- ✗ Nieprecyzyjne różnicowanie dźwięków
- ✗ Trudności z pamięciowym opanowaniem wierszy, tabliczki mnożenia, ciągów słownych
- ✗ Trudności z zapamiętywaniem informacji
- ✗ Trudności w rozumieniu poleceń, instrukcji, objaśnień
- ✗ Trudności w opanowaniu języków obcych
- ✗ Występują wady wymowy
- ✗ Ubogi zasób słów
- ✗ Niegramatyczne wypowiedzianie się
- ✗ Trudności w przyswajaniu długich i trudnych wyrazów
- ✗ Trudności w konstruowaniu wypowiedzi ustnych i pisemnych

Ćwiczenia:

- ✗ Nasłuchiwanie odgłosów z otoczenia (np. z ulicy) lub z płyty
- ✗ Rozpoznawanie rzeczy po wydawanym odgłosie
- ✗ Rozpoznawanie kierunku dochodzenia dźwięku
- ✗ Reagowanie na zmiany dźwięku – cicho, głośno; wysoko, nisko itp.
- ✗ Rozpoznawanie głosów
- ✗ Reagowanie na dany sygnał
- ✗ Różnicowanie i naśladowanie głosów zwierząt
- ✗ Wystukiwanie rytmu na podstawie np. układu klocków
- ✗ Nasłuchiwanie schowanych przedmiotów wydających dźwięk
- ✗ Zapamiętywanie kolejności wydawanych dźwięków
- ✗ Wystukiwanie zapamiętywanych rytmów
- ✗ Ustawianie klocków zgodnie z wystukany rytm
- ✗ Ćwiczenia w poprawnym wymawianiu głosek i powiązywaniu ich z literami
- ✗ Naśladowanie odgłosów z otoczenia
- ✗ Wyszukiwanie rymujących się wyrazów
- ✗ Analiza sylab, wyrazów w mowie głośnej i cichej
- ✗ Wyszukiwanie obrazków do wypowiedzanych słów
- ✗ Wspólne wypowiedzianie wierszy (dzieci dopowiadają)
- ✗ Sylabizowanie wyrazów i wystukiwanie tych sylab
- ✗ Wyszukiwanie głosek w nagłosie, wygłosie i śródgłosie
- ✗ Dokańczanie sylab i tworzenie wyrazów
- ✗ Wyszukiwanie wyrazów na tą samą głoskę (tylko w mowie lub obrazków)
- ✗ Podawanie liczby wyrazów w zdaniu
- ✗ Liczenie głosek i sylab w wyrazach
- ✗ Modelowanie wyrazów za pomocą liter
- ✗ Zabawa - podawanie wyrazu na głoskę kończącą poprzedni wyraz
- ✗ Zabawa – „Kłaśnij gdy...” – usłyszysz a
- ✗ Mówienie sylabami
- ✗ Rozróżnianie wyrazów, które różnią się tylko jedną głoską. Różnica tej głoski powoduje zmianę znaczenia wyrazu: bułka-półka, domek-Tomek, góra-kura, bąk-pąk, dama-tama, biurko-piórko, bije-opije, koza-kosa, rak-lak, kasa-kasza, tacka-taczka, buty-budy
- ✗ Wyszukiwanie wyrazu ukrytego w innym
- ✗ Ćwiczenia pamięci polegające na zapamiętaniu ciągu wyrazów
- ✗ Układanie wyrazów z sylab lub liter
- ✗ Układanie zdań z wyrazów
- ✗ Loteryjki sylabowe

- ✗ Domina fonematyczne
- ✗ Przekształcanie wyrazów poprzez przestawianie liter
- ✗ Zabawy muzyczno-ruchowe
- ✗ Opowiadanie treści wysłuchanego utworu lub odpowiedzi na pytania z nim związane
- ✗ Rozpoznawanie piosenki po melodii
- ✗ Mówienie tekstów z różnym natężeniem głosu
- ✗ Zabawy ortofoniczne
- ✗ Dopasowywanie napisów do ilustracji
- ✗ Porządkowanie historyjek obrazkowych
- ✗ Klasyfikowanie obrazków ze względu na jakąś cechę fonematyczną
- ✗ Głoskowanie wyrazów (najpierw jednosylabowych)
- ✗ Czytanie metodą sylabową

Nadpobudliwość psychoruchowa

Nadpobudliwość psychoruchowa to stan, w którym jest zachwiana jest równowaga procesów nerwowych, w taki sposób, że proces pobudzania uzyskuje przewagę nad procesem hamowania w korze mózgowej. Bardzo nasilona forma nadpobudliwości do ADHD.

Objawy:

- ✗ Stałe wiercenie się na krześle
- ✗ Częste machanie rękami i nogami
- ✗ Poruszanie się szybko, dziecko raczej biega niż chodzi
- ✗ Kłopoty w wyciszeniu się i z pójściem spać, lęki, koszmary nocne
- ✗ Dziecko jest bardzo gadatliwe
- ✗ Częste dokuczanie innym dzieciom, rodzeństwu
- ✗ Nieumyślnie psucie różnych rzeczy
- ✗ Niska zdolność koncentracji uwagi, dziecko łatwo się rozprasza
- ✗ Trudności w zapamiętywaniu szczegółów
- ✗ Częste gubienie lub zapominanie rzeczy
- ✗ Trudności do podporządkowania się, chęć ciągłego dominowania w grupie
- ✗ Trudno przewidzieć co dziecko zrobi
- ✗ Dziecko nie czeka na swoją kolej
- ✗ Dziecko łatwo się denerwuje, łatwo się zniechęca
- ✗ Często wydaje się, że nie słucha
- ✗ Nie kończy czynności
- ✗ Zachowania agresywne
- ✗ Ma wieczny bałagan wokół siebie, chaos
- ✗ Unikanie zadań wymagających wysiłku, zapominanie zadań domowych
- ✗ Trudności w organizowaniu
- ✗ Dziecko nie jest w stanie czekać na swoją kolej w rozmowie
- ✗ Trudności w nawiązaniu kontaktów przyjacielskich, opinia „niegrzecznego” dziecka

Ćwiczenia:

- ✗ Indywidualne podejście do dziecka
- ✗ Częste sprawdzanie wiadomości i powierzonych zadań
- ✗ Umożliwienie odniesienia dziecku sukcesu

- ✗ Spokojne i konsekwentne postępowanie
- ✗ Stawianie jasnych wymagań
- ✗ Ograniczenie do minimum bodźców zewnętrznych
- ✗ Organizowanie przerwy w pracy
- ✗ Wydawanie konkretnych, prostych poleceń
- ✗ Powierzanie dodatkowych funkcji sprzyjających rozładowaniu ruchowemu
- ✗ Unikanie współzawodnictwa
- ✗ Ustalenie z rodzicami jednolitego kierunku działań i informowanie na bieżąco o środkach zaradczych
- ✗ Cierpliwość
- ✗ Aktywne metody pracy z dzieckiem

Trudności z koncentracją uwagi

Koncentracja to umiejętność skupiania uwagi na ściśle określonych, dokładnie opisanych zagadnieniach. Koncentracja oznacza skierowanie energii na jakieś zagadnienie i jego intensywne opracowanie. Koncentracja ma zatem wiele wspólnego z umiejętnością celowego napięcia i wyboru. Pojęcia "skupianie uwagi" i "koncentracja" są stosowane wymiennie.

Objawy:

- ✗ szybka, pobieżna praca
- ✗ dużo błędów
- ✗ niedostateczna uwaga
- ✗ powolne tempo pracy
- ✗ szybkie zmęczenie
- ✗ dziecko jest zamyślane
- ✗ częste przerywanie pracy
- ✗ częste mówienie nie na temat
- ✗ dziecko wyrywane do odpowiedzi nie jest w stanie odpowiedzieć
- ✗ brak motywacji do wysiłku
- ✗ częste zapominanie przyborów szkolnych, zadań
- ✗ dziecko na kłopoty z zadaniami, które wymagają planowania
- ✗ dziecko szybko się rozprasza
- ✗ dziecko osiąga wyniki w nauce poniżej swoich możliwości

Bibliografia:

- „Życie szkoły” nr 10/11/2011 str. 52-60
- Sawa Barbara – jeżeli dziecko źle czyta i pisze, Warszawa 1980
- Bogdanowicz Marta – Metoda Dobrego Startu..., Warszawa 1985
- Bogdanowicz M. „Leworęczność u dzieci”
- Czajkowska I., Herda K.: „Zajęcia korekcyjno – kompensacyjne w szkole”, Warszawa 1989, WSiP.
- Gruszczyk-Kolczyńska E.: „Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki”, Warszawa 1997, WSiP.
- Naprawa Renata, Tanajewska Alicja, Szczepańska Krystyna, „Uwierz w siebie”, Harmonia, Gdańsk 2010
- Gruszczyk-Kolczyńska, Zielińska Ewa, Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczynają naukę w szkole, Edukacja polska, Warszawa 2009
- Skorek Małgorzata „Terapia pedagogiczna – Zaburzenia rozwoju psychoruchowego dzieci, Impuls, Kraków 2010
- Spionek Halina, „Zaburzenia psychoruchowego rozwoju dziecka”, PWN, Warszawa 1972
- H. Weyhretera "Trudności z koncentracją uwagi", Warszawa 2004. Wydawnictwo Lekarskie PZWL